Жив на світі чоловік. Жив собі, нічим не клопотався та все витрачав батькову спадщину. А як уже нічого ні в коморі, ні в хаті не зосталося, і почав він з голоду пухнути, аж тоді задумався.

Став думати-гадати, як би йому розбагатіти. Думав-думав та й каже своїм синам (а в нього було аж три парубки, що злазили з печі хіба попоїсти).

— А що, діточки, як я візьму горбу та піду по милостиню? Може ми й розбагатіємо?

Сини й відповідають:

— Ай справді буде добре! Ви ж, тату, не такі ще старі, щоб нездужали торби носити. Ідіть з Божою поміччю, то всім нам добре стане. І самі не будете голодні, і нас прогодуєте, бо ми ж ваші діти.

Взяв батько торбу та й пішов. Не хотілось йому жебрати в своєму селі, то він подався в сусіднє. Іде через лісок і зустрічає чоловіка. Простий собі чоловік, а тільки очі у нього якісь проникливі й горять, мов вогники.

Поздоровкались.

Чоловік питає:

— Чи далеко, дядьку, мандруєш?

— Та йду по милостиню, бо я бідний... Людям

Бог дає багатство, а мені — дітей.

— А що ж би ти хотів мати?

— Та багатство.

— Яке ж багатство? Ну, скажімо, корову хочеш?

— А нащо мені корова? її треба пасти та доїти, а в мене в хаті самі парубки.

— Ну, а коней хочеш?

— Та й коней треба годувати та стерегти, а ми до того не звикли.

— Ну, то може тобі дати овечок отару?

— А що я з ними робитиму? Адже їх треба доглядати, стерегти...

— Ну, то я дам тобі ниву родючу.

— Ой, не давай, чоловіче добрий, бо у мене нема чим її виорати та й мороки коло неї не обберешся, нехай Бог милує!

Тоді чоловік із проникливими очима поглянув суворо на бідного та й каже:

— Тепер я бачу, що тобі ніяке багатство не по-собить. Для того треба насамперед робити, треба мати розум здоровий, а ще й очі завидющі, руки загребущі та й ніс держати за вітром... Ну, прощай!

І чоловік пішов своєю дорогою. Бідний став тай думає:

— Що воно таке? Каже, що все може дати, а багатства попросив у нього, так не дав! Тут щось не теє... Вернусь додому та розповім дітям.

Приходить до хати голодний, з порожньою торбою й про все розповідає синам.

— Ех, тату, тату! — каже старший. — Які бо ви недогадливі! Попросили б того чоловіка, щоб дав

мені очі завидющі, може б і справді я розбагатів. А середущий каже:

— А мені, щоб дав руки загребущі, то й я розбагатів би.

— А мені, — каже менший, — хоч би ніс за вітром.

Другого дня знову йде бідний по милостиню, знову зустрічає в ліску тогож чоловіка. Привітався та й каже:

— Чоловіче добрий! Старший мій син просить, щоб ти дав йому очі завидющі, а середущому дай руки загребущі, а меншому хоч ніс за вітром!

Чоловік засміявся та й питає:

— А більше нічого не просять?

— Більше нічого.

— Розуму не просять?

— Ні, не просять... — відповідає бідний

— Добре, — каже чоловік, — раз у сторіччя, а це саме сьогодні, я роздаю всім, хто чого попросить.

І пішов своєю дорогою.

Увечері вертається бідний додому й несе повну торбу наїдків.

— От, думає, буде радість діткам!

Вступає до хати. А сини позлазили з печі,метушаться, кудись лагодяться, на батька й не глянули... Здивувався батько, бо ніколи не бачив їх такими моторними.

— Куди се ви, дітки, збираєтесь?

— Підем, тату, у широкий світ, бо ми вже й боки повідлежували на печі.

— У мене, — каже старший, — стали очі завидющі, так би й зажер увесь світ!

— А у мене, — каже середущий, — зробились руки загребущі, так би загарбав увесь світ!

— А я маю ніс за вітром, — додав молодший, — і чую, що скрізь по світі люди купаються в розкошах і багатстві.

— Ну що ж, дітки, ідіть з Богом, коли задумали добре діло, тільки батька не забувайте, бо це ж я для вас випросив такі скарби.

Повставали сини удосвіта і пішли у світ.

Ідуть дорогою й помічають, що дивні діла стали творитися. Як погляне старший на чужу худобу очима завидющими, так усе до нього й підходить, і лащиться, і горнеться, хоч за пазуху бери. Як простягне до чужого збіжжя руки загребущі середущий, так воно й росте й пишається, нахиляється до нього, хоч із корінням виривай. А найменший

кидається по дорозі у всі боки, як несамовитий, скрізь усе нюхає, як чутний на ніс собака.

Так ідуть та ідуть, не мало, не багато, от і каже до братів Ніс За Вітром:

— Чую я своїм носом, що по дорозі зустрінуться нам три царства, а в них багато золота, срібла й самоцвітних каменів. Буде всім нам пожива добра.

Пройшли ще шмат дороги й бачать, що шлях розходиться у три сторони. Тут стоїть стовп, а на ньому напис: "Хто піде вправо, стане сліпим, хто вліво — безруким, а хто просто — безносим".

Брати думали-гадали, що б воно значило? Кому куцою треба йти? Ніяк не могли обміркувати того. Тоді Очі Завидющі й каже:

— Не на те дав мені той чоловік очі завидющі, щоб я став сліпим. Піду я вправо.

За ним Руки Загребущі каже:

— Не на те дав мені той чоловік руки загребущі, щоб я став безруким. Піду вліво.

А за ним Ніс За Вітром і собі каже:

— Не на те дав мені той чоловік ніс за вітром, щоб я став безносим. Піду я просто.

Попрощалися і розійшлися кожен своєю дорогою. Очі Завидющі пішов направо. Дорога рівна, як стріла, а тільки все вгору та вгору. Так він довго йшов і нарешті побачив, що поперек дороги стоїть величезний

замок, а дорога веде просто до брами. Брама залізна, глуха. Коли він став проти неї, сама перед ним розчинилася, і як тільки переступив поріг, знову зачинилася.

І опинився він у царстві блиску. Сонце тисячами вогнів відбивалося у всьому, усе блищало так, що різало очі, мов ножами. Він прижмурився і тоді побачив, що замки, палати, вежі, будинки — все було з блискучої криги, дахи на них срібні, а вулиці й доріжки золоті та діамантові. То було царство холодних вітрів, бур і морозів. Очі Завидющі від нестерпного блиску затулив очі руками і так стояв. А як згадав, що скрізь незліченне багатство, переміг біль очей, кинувся на вулицю й почав виколупувати діаманти, збирати на купу золото. Та руки в нього були слабкі, а робота нелегка, до того ж блиск так різав очі, що він чим далі бачив гірше, а коли зібрав цілу купу діамантів, то вже й зовсім осліп, заблудив, погубив усі скарби й не знав, що далі робити.

Тут налетів холодний вітер, вхопив Очі Завидющі й перекинув його назад за браму, закоцюблого, ледве живого й навіки осліпленого.

Другий брат — Руки Загребущі, — пішов наліво. Дорога була рівна, як стріла, тільки все спускалася вниз. Довго так ішов він, і ось ба-чить:дорогу заступає висока, крута гора, а в ній видно високу залізну браму. Як тільки наблизився до неї, брама тихо перед ним відчинилася, і не встиг він переступити поріг, як вона знову за ним зачинилася.

Руки Загребущі зостався в темряві. Простяг руки й почув, що тут є добра пожива. Почав блукати у пітьмі навпомацки. Проходив великими й малими ходами, і чим далі заглиблювався, тим більше впевнювався, що він у підземному царстві. Хоч очі й нічого не бачили, зате руки аж свербіли, відчуваючи близько великі скарби.

Раптом чує гомін, сміх, галас, веселі пісні. Потім гуркіт, дзвін золота й срібла. І, нарешті, тоненький голос вигукує:

— Золото складайте в порожній колодязь, діаманти розкиньте понад річкою, а сріблом засипайте рівчак, щоб зробити місток через нього.

Почалася знову в темряві метушня, сміх і жарти, знову загуркотіло, зашуміло, задзвеніло золото і срібло.

— Очевидячки, — гадає собі Руки Загребущі, — тут царство скарбників землі. Ось коли я розбагатію!

Тільки враз задзвонило щось у дзвін, а потім усе стихло...

І серед мертвої тиші Руки Загребущі чує той самий голос: "Слуги мої вірні! Недарма я ваш

цар, бо маю за всіх вас ніс найчутніший. Чую я, що в нашому царстві запахло чимось дуже поганим, так, неначе чоловік тут десь поблизу".Чує Руки Загребущі, що по сьому враз сьорбануло кілька тисяч носів, а потім крик:

— А справді, погано пахне! Тут, певно, десь причаїлася людина!

Знову перший голос каже:

— Треба її винюхати та впіймати.

Руки Загребущі притулився до стіни, стоїть ні живий ні мертвий і гадає собі: "Певне, вони не бачать, якщо нюхом мене розшукують, ану засвічу сірника!"

Освітив сірником усе навкруги й побачив дивні дива: перед ним майдан, від якого у всі боки розходяться вулиці попід землю. На майдані метушаться тисячі маленьких, як ляльки, чоловічків, а посеред майдану на золотому престолі в діамантовій короні сидить їх цар і порядкує...

Мабуть, справді чоловічки далеко не бачать і погано чують, бо весь час нюхають повітря. Біля царя насипані купи золота, срібла і різних самоцвітів.

Враз він нюхнув повітря й каже: "Запахло горілим! Шукай праворуч від мене".

Чоловічки кинулися до Рук Загребущих, але тепер він їх не боявся; сміливо ступав через них, давив їх і біг до купи золота. Тут біля самого царя запалив знову сірника й почав хапати скарби своїми руками загребущими.

Цар стрибнув із престола та навтікача і як заверещить: "Він бере скарби руками! Одгризіть йому руки, бо ми всі загинемо!"

Коли Руки Загребущі набрав повні руки золота й самоцвітів і хотів іти до брами, зчинився враз галас, вереск! На нього напали тисячі чоловічків. Спершу він відбивався ногами, струшував їх, але вони обсіли його, як мухи, чіплялися за одежу, волосся, повисли на руках, на бороді, на носі. Чує він, що гризуть йому руки. Ось уже і кров біжить, та шкода йому випустити награбоване добро, щоби скинути чоловічків із себе. Чує, що і руки на половину об'їджені, вже слабнуть. І хоч які вони були загребущі, а все ж мусили кинути скарби. Та відбитися від чоловічків він уже не міг; ухопив того, хто в'ївся в його руки, вирвав зі своїм тілом, вдарив об землю, а другий вже впився, знову гризе йому руки.

Нарешті Руки Загребущі знесилився й упав. Тоді знову стало тихо, і чув він голос царя: "Спасибі, мої вірні слуги! Тепер візьміть його і віднесіть за браму, бо він засмердить нам усе царство"! Так і зробили маленькі підземні чоловічки, і Руки Загребущі опинився за брамою без рук.

Третій брат, Ніс За Вітром, пішов просто. Дорога була рівна, як стріла. Йшов, йшов і підійшов до залізної брами, яка перед ним теж відчинилася, і як тільки переступив поріг, зараз же за ним зачинилася.

Ніс За Вітром опинився у великому болотяному царстві. Тут стояв такий гострий сморід, що так і вдарив йому в ніс, як ножем. У смердючому багні лазили чоловіки, плескалися, зганяли в отари раків, бавилися, їздили верхи на великих жабах, ловили гадюк і в'язали їх докупи хвостами, реготалися... А на дні болота було повно золота, срібла і самоцвітів, якими чоловіки, жартуючи, шпурляли один в одного.

Ніс За Вітром умлівав від смороду; тільки дихне своїм чутним носом, так йому в голові й запаморочиться. Затулив ніс рукою, хоче другою набрати скарбів, але очі його погано бачать у болоті, а сморід нестерпний залазить йому через рот. Затуляє рот, а сморід переходить через вуха. Ніс За Вітром скаженіє, танцює коло болота, як на розпеченій сковороді. А там на дні золото та самоцвіти так і тягнуть до себе. Ухопив глею на березі й замазав ніс. Стало легше. Нахилився над багнищем і почав звідти похапцем золото вигрібати, але зараз же й зомлів від смороду. Так лежав, спустивши ніс у болото, й не рухався. Зараз же поналазили раки й почали ніс общипувати, аж поки не з'їли весь.

А він лежав непритомний і був би там помер, та чоловіки вилізли з болота, обнюхали його, однесли за браму і там покинули...

Коли на свіжому повітрі прийшов до себе, то побачив, що лежить за брамою болотяного царства і що зостався без носа.

Пішов Ніс За Вітром додому тією ж дорогою. Приходить туди, де стоїть стовп із написом, а там уже сидять Очі Завидющі без очей і Руки Загребущі без рук.

Тоді всі разом пішли назад до батька.

Батько поглянув і не признав їх за своїх синів, а як вони все йому розповіли, пустив їх у хату, нагодував і напоїв.

Сини й кажуть:

— Обдурив вас, тату, той чоловік, насміявся з вас та й нас усіх покалічив. Тепер годуйте нас, бо ви у тому винні, що ми поробилися каліками.

Батько й відповідає:

— Добре, дітки! Я вже звик старцювати, якось вас прогодую. Тільки забув я вам сказати, коли переказував тому чоловікові, що кожен з вас попрохав, то він спитав ще: "Ну, а розуму твої сини не просять?" Я сказав: "Ні, не просять. Мабуть, без розуму ніяких скарбів здобути не можна".